EBÛ MUÂVİYE ŞEYBAN BİN ABDURRAHMÂN

Tebe-i tabiînin meşhûrlarından. Hadîs, nahiv ve kırâat âlimi. Nahiv ilminde Kûfe dil mektebinin ilk temsilcilerindendir.

Künyesi, Ebû Muâviye olan Şeybân bin Abdurrahmân (radıyallahü anh), Ezdoğullarının Nahv koluna mensûb olduğu için en-Nahvî, Basra'da doğduğu için el-Basrî, Arab edebiyatı dersi verdiği için el-Müeddib, Temim kabilesi azatlılarından olduğu için de et-Temimî nisbet edildi. Daha çok Ebû Muâviye künyesi ile anıldı.

Doğum târihi bilinmeyen Ebû Muâviye (radıyallahü anh) Basra'da doğdu. Daha sonra Kûfe'ye geldi. Burada bir süre ilim tahsil etti. Sonra ilim öğretmekle uğraşıp Bağdâd'a gitti. Bağdâd'ta Hâşimîlerden Süleymân bin Dâvûd ve kardeşine edebiyat dersleri verdi. Abbasî halifesi el-Mehdî zamanında 164 (m. 780) senesinde Bağdâd'ta vefât etti.

Abdülmelik bin Umeyr, Katâde, Firâs bin Yahyâ, Yahyâ bin Ebî Kesir, Semmâk bin Harb, Süleymân bin Mihrân el-A'meş, Eş'aş bin Ebî el-Şa'şâ, Hasan el-Basrî, Abdullah bin el-Muhtâr, Ziyad bin Alâka, Osman bin Abdullah bin Mevhüb, Mansûr bin Mu'temir, Hilâl el-Vezzân ve daha birçok âlimden, ilim tahsil edip, hadîs-i şerîf rivâyet etti.

Nahiv ilminde Kûfe dil mektebinin ilk kurucularından olan Ebû Muâviye Şeybân bin Abdurrahmân'dan (radıyallahü anh); İbn-i Kudâme, İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfe, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Ebû Ahmed el-Zübeyrî, Muâviye bin Hişâm, Şebâbe, Hüseyin bin Muhammed, Hasan bin Mûsâ, Abdurrahmân bin Mehdî, Yûnus bin Muhammed, Ebû Nadr, Yahyâ bin Ebî Bükeyr, Velîd bin Müslim, Âdem bin Ebî İyâs, Ebû Nuaym, Abdullah bin Mûsâ, Ali bin Ca'd (r.aleyhim) ve daha birçok âlim kendisinden ilim tahsil edip, hadîs-i şerîf rivâyet etti.

Zamanında ve daha sonra yetişen meşhûr muhaddisler, kendisini sika (güvenilir), sâdık (doğru sözlü), sabit (sağlam) kabûl etmişler, aynı hadîs-i şerîfi rivâyet edenler arasında onu tercih etmişlerdir.

Ahmed bin Hanbel (radıyallahü anh), "Şeybân bin Abdurrahmân, Yahyâ bin Ebî Kesir'den rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerde, Evzâî'den daha sabit (sağlam)'dır buyurdu. Ebû Dâvûd et-Tayâlisi, "Şeybân bin Abdurrahmân, bana Katâde'den rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerde, Ma'mer'den daha sevimlidir" derken, Muhammed bin Ya'kûb, dedesinden naklen "O, kırâat ve Kur'ân-ı kerîm ilmine sahip ve bununla meşhûrdur" demektedir.

Ebû Bekir el-Esrem et-Tâî, Ahmed bin Hanbel'e "Hişâm el-Destuvânî ve Şeybân bin Abdurrahmân için ne dersiniz" diye sorunca, O da "Evet, Hişâm daha üstün. Zîrâ Hişâm hadîs hafızı, Şeybân ise kitap sahibidir. Şeybân, âlimlerden hadîs rivâyet etti, hadîs-i sahihtir" buyurdu.

Bu âlimlerden başka, Nesâî, Tirmizî, İbn-i Şahin, el-Iclî ve İbn-i Sa'd gibi âlimler, onun hadîste sika olduğunu söylemişlerdir.

Osman Dârimî, Yahyâ bin Muîn'den "Süleymân bin Mihran el-A'meş'den rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerde, Şeybân bin Abdurrahmân nasıldır?" diye sordu. O da, "Her şeyde sika (güvenilir)'dır" buyurdu.

Rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden ba'zıları:

Berâ bin Arib (radıyallahü anh) tarikiyle rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) "Selâmı yayınız, selâmet bulursunuz. Boş şey kötüdür" buyurdu.

Câbir'den (radıyallahü anh) rivâyet edilen hadîs-i şerîfte Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) "Allahü teâlâdan iyilik umarak can veriniz" buyurdu.

Huzeyfe'den (radıyallahü anh) gelen hadîs-i şerîfte, Resûlullah (aleyhisselâm) "Bir adamın fitnesi ailesiyle malında, kendinde, çocuklarında ve komşusundadır. Ona oruç, namaz, sadaka, Emr-i bi'l-ma'rûf ve Nehy-i ani'l-münker (iyiliği emir ve kötülükten nehyetmek) keffâret olur." buyurdu.

Ebû Hureyre'den (radıyallahü anh) gelen hadîs-i şerîfte Peygamberimiz (aleyhisselâm):

"Siz mümkün olduğu kadar doğru hareket etmeye yaklaşınız. Doğruya yapışıp, doğru hareket ediniz. Şunu iyi biliniz ki, sizden hiçbir kimse kendi ameli ile kurtulamayacaktır" buyurdu.

Ebû Hureyre'den (radıyallahü anh) rivâyet edilen hadîs-i kudsîde Allahü teâlâ, "Ben sâlih kullarım için âhıret ni'meti olarak hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir beşer kalbinden geçmeyen bir takım ni'metler hazırladım" buyurdu.

Ebû Saîd'den rivâyet edilen hadîs-i şerîfte, Resûlullah (aleyhisselâm):

"Kıyâmet gününde ölüm güzel bir koç sûretinde getirilir. Cennetle Cehennem arasında durdurulur. Sonra: "Ey Cennetlikler, bunu tanıyor musunuz?" denilir. Cennetlikler başlarını kaldırarak o koça bakarlar. "Evet, bu ölümdür" derler. Sonra, "Ey Cehennem ahalisi, siz bunu tanıyor musunuz" diye sorulur. Onlar da başlarını kaldırarak bakarlar. "Evet, onu tanıyoruz" derler. Sonra, emredilir koç sûretindeki ölüm derhal boğazlanır. Müteakiben "Ey Cennetlikler, artık size ölüm yoktur. Cennette ebedîsiniz ve ey Cehennem halkı, size de ölüm yok Cehennemde ebedî kalacaksınız" denilir" buyurdu. Sonra da, "Sen, onları ilâhî emrin yerini bulduğu vakit ile, hasret ve pişmanlık günü ile korkut, onlar hâlâ gaflet içindedirler. Onlar hâlâ îmân etmiyorlar. Şüphe yok ki arza ve onun üzerindekilere biz vâris olacağız! Onlar nihâyet bize döndürüleceklerdir"meâlindeki âyet-i kerîmeyi okudular ve okurken de elleriyle dünyâyı işâret ettiler.

Enes bin Mâlik'den (radıyallahü anh) rivâyet edilen hadîs-i şerîfte Resûlullah (aleyhisselâm):

“Kul, kabrine konulup da arkadaşları geri dönüp giderken onların ayak seslerini muhakkak işitir.”

“Münker ve Nekir gelerek ölüyü oturturlar. O’na “Muhammed (aleyhisselâm) hakkında ne dersin?” diye sorarlar, ölü eğer mü’min ise, “Şehâdet ederim ki, O Allah’ın kulu ve Resûlüdür” der. Bunun üzerine kendisine “Cehennemdeki yerine bak! Allah onun yerine sana Cennette bir yer verdi denilir” Müteakiben, “Bunların ikisini birden görür”buyurdular.

Bu hadîs-i şerîfi rivâyet edenlerden Katâde (radıyallahü anh) “O mü’minin kabri yetmiş zira, genişler ve burası yeşilliklerle doldurulup tanzim edilerek, insanların yeniden diriltilecekleri güne kadar zümrüt bir mesire hâlinde bekletilir” diye anlatıldı.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Târîh-i Bağdâd, cild-9, sh. 271

2) İnbâh-ur-ruvât, cild-2, sh. 72

3) Şezerât-üz-zeheb, cild-1, sh. 259

4) Tabakât-ül-kübrâ cild-6, sh. 377

5) Nüzhet-ül-Elibbâ, cild-2, sh. 72

6) Tehzîb-üt-tehzîb, cild-4, sh. 373

7) El-A’lâm, cild-3, sh. 170

8) Mu’cem-ül-müellifîn, cild-4, sh. 310